

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 1 kwietnia 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Igor Zgoliński (przewodniczący)

SSN Małgorzata Bednarek (sprawozdawca)

SSN Antoni Bojańczyk

Protokolant Klaudia Binienda

przy udziale prokuratora Krzysztofa Urgacza del. do Prokuratury Krajowej,
w sprawie **D. G.**

skazanego z art. 197 § 1 i § 3 pkt 2 i 3 k.k. i in.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 1 kwietnia 2025 r.,

kasacji, wniesionej przez Prokuratora Generalnego

od wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu

z dnia 14 marca 2024 r., sygn. akt II AKa 7/24

zmieniającego wyrok Sądu Okręgowego w Świdnicy

z dnia 9 października 2023 r., sygn. akt III K 55/23,

1. uchyla zaskarżony wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 14 marca 2024 r., sygn. II AKa 7/24, w części utrzymującej w mocy rozstrzygnięcie z pkt. IX wyroku Sądu Okręgowego w Świdnicy z dnia 9 października 2023 r., sygn. III K 55/23 i w tym zakresie sprawę przekazuje Sądowi Apelacyjnemu, do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym, zaś w pozostałym zakresie kasację oddala jako oczywiście bezzasadną;

2. zasądza od Skarbu Państwa na rzecz adwokata D. J. prowadzącego Kancelarię Adwokacką w W. kwotę 1476 złotych (tysiąc czterysta siedemdziesiąt sześć), w tym 23 % VAT, tytułem wynagrodzenia za udzieloną pomoc prawną z urzędu skazanemu D. G. na rozprawie przed Sądem Najwyższym.

[J.J.]

Małgorzata Bednarek Igor Zgoliński Antoni Bojańczyk

UZASADNIENIE

D. G. został oskarżony o to, że:

1. w okresie od bliżej nieustalonego dnia i miesiąca 2019 r. do dnia 24 grudnia 2022 r. w W., woj. [...], działając w krótkich odstępach czasu, w wykonaniu z góry powziętego zamiaru, wielokrotnie stosując przemoc wobec swojej małoletniej córki, poniżej lat 15 A. G., wbrew jej woli, wykorzystując jej bezradność wynikającą z upośledzenia umysłowego, doprowadził ją do obcowania płciowego oraz zmuszał ją do poddania się innym czynnościom seksualnym w ten sposób, że trzymając ją za ręce wyprowadził ją do innego pomieszczenia w zamieszkiwanym domu, izolując ją tym samym od reszty rodzeństwa, przytrzymywał rękami, a czasami przywiązywał do krzesła lub uderzał jej głową w szafkę, a następnie odbywał z nią stosunek seksualny i dopuszczał się innych czynności seksualnych w postaci dotykania jej narządów płciowych, tj. o popełnienie czynu z art. 197 § 1 i § 3 pkt. 2 i 3 k.k. i art. 198 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 12 § 1 k.k.;
2. w okresie od bliżej nieustalonego dnia i miesiąca 2019 r. do dnia 24 listopada 2022 r. w W., znęcał się psychicznie i fizycznie nad pozostającym pod jego opieką i nieporadnym z uwagi na swój wiek pasierbem D. L. w ten sposób, że bił go pasem i rękoma po całym ciele, wyzywał słowami wulgarnymi oraz traktował inaczej niż pozostałe rodzeństwo zamieszkujące wspólnie z pokrzywdzonym, tj. o popełnienie czynu z art. 207 § 1 a k.k.

Wyrokiem z 9 października 2023 r., sygn. III K 55/23, Sąd Okręgowy w Świdnicy uznał D. G. winnym:

- I. popełnienia zbrodni z art. 197 § 1 i § 3 pkt 2 i 3 k.k. i art. 198 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 12 § 1 k.k., za którą wymierzył mu karę 10 lat pozbawienia wolności;
- II. tego, że w okresie od bliżej nieustalonego dnia i miesiąca 2021 r. do dnia 24 grudnia 2022 r. w W., znęcał się psychicznie i fizycznie nad pozostającym pod jego opieką i nieporadnym ze względu na swój wiek pasierbem D. L. w ten sposób, że bił go pasem i rękoma po całym ciele, wyzywał go słowami wulgarnymi, tj. popełnienia czynu z art. 207 § 1 a k.k. i za to. na podstawie tego przepisu wymierzył mu karę 1 roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności;
- III. na podstawie art. 85 § 1 k.k. oraz art. 86 § 1 k.k. połączył oskarżonemu D. G. kary pozbawienia wolności orzeczone w punktach I i II i wymierzył mu karę łączną 11 lat pozbawienia wolności.

W oparciu o przepisy art. 41 a § 2, § 3 a, § 4 i § 5 k.k. orzekł wobec oskarżonego D. G. nakaz opuszczenia lokalu mieszkalnego zajmowanego wspólnie z małoletnią pokrzywdzonymi A. G. i D. L. połączony z zakazem zbliżania się do pokrzywdzonych na odległość mniejszą niż 100 metrów i kontaktowania się z nimi przez okres 10 lat zobowiązując jednocześnie oskarżonego do opuszczenia lokalu mieszkalnego zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonymi w terminie 7 dni od daty zakończenia wykonywania kary pozbawienia wolności.

Na podstawie art. 41 § 1 a k.k. orzekł wobec ww. zakaz prowadzenia działalności i wykonywania zawodu związanego z wychowywaniem i edukacją małoletnich lub opieką nad nimi przez okres 15 lat oraz na podstawie art. 46 § 1 k.k. tytułem środka kompensacyjnego orzekł od D. G. na rzecz pokrzywdzonej A. G. kwotę 20.000 zł oraz na rzecz pokrzywdzonego D. L. kwotę 5.000 zł tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę wyrządzoną przestępstwami popełnionymi na ich szkodę.

Nadto w oparciu o przepisy określone w art. 93 c pkt 3 k.k., art. 93 f § 1 k.k. i art. 93 a § 1 pkt 2 k.k. orzekł wobec oskarżonego tytułem środka zabezpieczającego terapię seksuologiczną realizowaną w warunkach ambulatoryjnych.

Od powyższego wyroku apelację wywiódł obrońca oskarżonego, zaskarżając go w całości, przy czym rozstrzygnięciu zarzucił:

1. błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia, mający wpływ na jego treść, a polegający na przyjęciu, że materiał dowodowy jest wystarczający do przyjęcia winy oskarżonego w zakresie zarzucanych mu czynów, pomimo że brak jest jakichkolwiek dowodów wskazujących na winę i sprawstwo oskarżonego;
2. obrazę przepisów postępowania, tj. art. 4 k.p.k., art. 5 k.p.k., art. 7 k.p.k. poprzez jednostronną, dowolną ocenę materiału dowodowego, brak wszechstronnego zbadania wszelkich okoliczności sprawy i nieuwzględnienie korzystnych dla oskarżonego okoliczności, wydanie rozstrzygnięcia bez odniesienia się w sposób właściwy do wszystkich przeprowadzonych dowodów z naruszeniem zasad prawidłowego rozumowania, wiedzy i doświadczenia życiowego, w szczególności:
 1. poprzez dokonanie dowolnej, a nie swobodnej oceny i wiarygodności dowodów, w tym prawidłowego uzasadnienia, dlaczego sąd uznał za wiarygodne zeznania pokrzywdzonej, a odmówił wiarygodności wyjaśnieniom oskarżonego,
 2. rozstrzygnięcie nieusuwalnych wątpliwości na niekorzyść oskarżonego; oparcie się na niewiarygodnych zeznaniach świadków, a nie danie wiary wyjaśnieniom oskarżonego;
3. naruszenie przepisów prawa procesowego, a zwłaszcza art. 7 k.p.k. przez jednostronną ocenę materiału dowodowego sprowadzającą się do bezkrytycznego przyjęcia, iż oskarżony swoim zachowaniem wyczerpał znamiona czynu zabronionego z art. 197 § 1 i 3 pkt 2 i 3 k.k. art. 198 k.k., art. 207 § 1 a k.k. pomimo, że z materiału dowodowego jednoznacznie wynika, że czynów nie popełniono;
4. rażąco niewspółmierność kary, wyrażającą się w wymierzeniu wobec oskarżonego kar jednostkowych pozbawienia wolności za czyny opisane w pkt. I i II części wstępnej wyroku, a w konsekwencji wymierzenie rażąco niewspółmiernej kary łącznej pozbawienia wolności w wysokości 11 lat pozbawienia wolności w stosunku do stopnia społecznej szkodliwości zarzucanych mu czynów oraz relacji do celów, jakie kara ta powinna spełnić w zakresie prewencji szczególnej i społecznego oddziaływania, a także przez

niewuwzględnienie w stopniu znacznym okoliczności łagodzących takich jak dotychczasowa niekaralność, pozytywna opinia w miejscu zamieszkania, częściowe przyznanie się do zarzucanego mu w pkt. II części wstępnej wyroku czynu.

Stawiając powyższe zarzuty obrońca D. G. wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uniewinnienie oskarżonego od zarzucanego mu czynu z pkt. I części wstępnej wyroku, a w stosunku do czynu z pkt. II części wstępnej wyroku uznanie, że oskarżony dopuścił się w stosunku do pokrzywdzonego przestępstwa z art. 216 § 1 k.k. i art. 217 § 1 k.k.

Sąd Apelacyjny we Wrocławiu, wyrokiem z 14 marca 2024 r., sygn. akt II AKa 7/24, zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że:

1. za podstawę rozstrzygnięć przyjął przepisy kodeksu karnego obowiązujące w grudniu 2022 r., uzupełniając kwalifikację prawną czynów o przepis art. 4 § 1 k.k.;
2. obniżył karę pozbawienia wolności orzeczoną w punkcie I części rozstrzygającej do 6 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności, stwierdzając, że utraciło moc orzeczenie o karze łącznej;
3. obniżył karę pozbawienia wolności orzeczoną w punkcie II części rozstrzygającej do 1 roku.

W pozostałej części zaskarżony wyrok utrzymał w mocy wymierzając jednocześnie na podstawie art. 85 § 1 k.k. i art. 86 § 1 k.k. w zw. z art. 4 § 1 k.k. karę łączną 7 lat, zaliczając na jej poczet okres zatrzymania i tymczasowego aresztowania.

Kasację od powyższego wyroku wywiódł, za pismem z 20 grudnia 2024 r., Prokurator Generalny, który zaskarżonemu orzeczeniu zarzucił:

1. rażąco niewspółmierność kary orzeczonej wobec oskarżonego D. G. za przypisaną mu zbrodnię z art. 197 § 1 i § 3 pkt 2 i 3 k.k. i z art. 198 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 12 § 1 k.k. niesłusznie obniżonej w toku kontroli odwoławczej przez Sąd Apelacyjny z 10 lat do 6 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności (determinującej też wymiar kary łącznej ukształtowanej finalnie na poziomie 7 lat pozbawienia wolności), w wyniku nadania nadmiernego znaczenia uprzedniej niekaralności oskarżonego, brakowi

oznak jego demoralizowania i „nieposiadaniu” negatywnej opinii środowiskowej i nieuzasadnionego przyjęcia, iż okoliczności te, szczególnie łagodzące, przemawiają za wymierzeniem kary łagodniejszej, podczas gdy należyte uwzględnienie prawidłowo ustalonych przez Sąd Okręgowy okoliczności sprawy, wskazujących na: bardzo wysoki stopień winy i społecznej szkodliwości czynu przypisanego oskarżonemu, przejawiający się w podejmowaniu z premedytacją, na przestrzeni 3 lat, zamachów na wolność seksualną dziewczynki w wieku 12 lat w dacie podjęcia przez oskarżonego pierwszych czynności i doprowadzeniu jej kilkakrotnie do stosunków seksualnych oraz do poddawania się innym czynnościom seksualnym w postaci dotykania narządów płciowych, będącej córką oskarżonego i pozostającej pod jego opieką, stanowiących każdorazowo nadużycie stosunku zależności ojciec - dziecko i pogwałcenie roli gwaranta należytego procesu wychowawczego małoletniej zstępnej, używaniu przez oskarżonego, mającego przewagę fizyczną nad pokrzywdzoną, przemocy polegającej na przytrzymywaniu rękoma, przywiązywaniu do krzesła, uderzaniu głową o szafkę, przy wykorzystaniu zarazem jej bezradności wynikającej z upośledzenia umysłowego, działanie z zamiarem bezpośrednim z wyjątkowo niskich pobudek, tj. w wyniku motywacji ukierunkowanej na zaspokojenie własnego popędu płciowego, przy pełnej poczytalności i świadomości własnego działania, rozmiar wyrządzonej pokrzywdzonej krzywdy, traumy i ujemnych następstw zachowań sprawcy, winno prowadzić do wniosku, iż przy tak wyjątkowym nagromadzeniu okoliczności obciążających oskarżonego. nieprzejawiającego jakiegokolwiek skruchy oraz braku istotnych okoliczności łagodzących, tak ukształtowana kara jest rażąco łagodna, niesprawiedliwa i nieadekwatna do stopnia społecznej szkodliwości i stopnia zawinienia sprawcy oraz nie spełnia wymogów prewencji indywidualnej oraz ogólnej i nie czyni zadość potrzebom w zakresie kształtowania świadomości prawnej społeczeństwa, co przemawia za orzeczeniem wobec oskarżonego surowszej kary pozbawienia wolności za przypisaną zbrodnię, a w konsekwencji orzeczeniem surowszej kary łącznej;

2. rażące i mające istotny wpływ na treść orzeczenia naruszenie przepisów prawa

procesowego, a mianowicie art. 433 § 1 k.p.k. i art. 440 k.p.k., polegające na zaniechaniu skontrolowania z urzędu prawidłowości zaskarżonego apelacją obrońcy wyroku poza granicami podniesionych w niej zarzutów, co w konsekwencji doprowadziło do utrzymania go w mocy również w części dotyczącej orzeczonego wobec oskarżonego środka zabezpieczającego w postaci terapii seksuologicznej realizowanej w warunkach ambulatoryjnych pomimo to, że wskazane rozstrzygnięcie zapadło z rażącym i mającym istotny wpływ na jego treść naruszeniem przepisu prawa materialnego, a mianowicie art. 93 b § 1 k.k., polegającym na jego zastosowaniu i orzeczeniu wobec oskarżonego D. G. wskazanego środka zabezpieczającego, mimo braku ustalenia istnienia materialnoprawnej przesłanki ogólnej stosowania środka zabezpieczającego, wymienionej we wskazanym przepisie w postaci konieczności zapobieżenia ponownemu popełnieniu przez sprawcę czynu zabronionego, a nadto z rażącym naruszeniem przepisu prawa procesowego, a mianowicie art. 354 a § 1 pkt 3 k.p.k., polegającym na orzeczeniu wymienionego środka zabezpieczającego bez wysłuchania biegłego psychologa, biegłych lekarzy psychiatrów oraz biegłego lekarza seksuologa, podczas gdy przepis powyższy nakłada na sąd, przed orzeczeniem środka zabezpieczającego, obowiązek wysłuchania wyżej wymienionych podmiotów, zaś odstępianie od tego obowiązku, zgodnie z treścią art. 354 a § 2 k.p.k., uzależnione jest od uzyskania zgody sprawcy na zastosowanie terapii, której to zgody sąd nie uzyskał przed wydaniem rozstrzygnięcia w tej kwestii, nie zwracając się do oskarżonego z zapytaniem o zgodę na orzeczenie wobec niego terapii seksuologicznej.

Prokurator Generalny formułując powyższe zarzuty wniósł o uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy w tym zakresie do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu we Wrocławiu w postępowaniu odwoławczym.

Sąd Najwyższy zważył co następuje:

Kasacja Prokuratora Generalnego okazała się zasadna w zakresie zarzutu II. Zarzut z pkt. I kasacji natomiast okazał się bezzasadny i to w stopniu oczywistym. Wobec takiej jego oceny nie będzie sporządzone uzasadnienie wyroku w tym zakresie, zważywszy na regulację z art. 535 § 3 k.p.k.

Zgodnie z treścią art. 433 § 1 k.p.k. sąd odwoławczy rozpoznaje sprawy w granicach zaskarżenia, a w zakresie szerszym w wypadkach wskazanych w art. 435 k.p.k., art. 439 § 1 k.p.k., art. 440 k.p.k. i art. 455 k.p.k. Oznacza to, że sąd odwoławczy ma obowiązek dokonania kontroli zaskarżonego orzeczenia pod względem merytorycznym i prawnym nie tylko w granicach środka odwoławczego, ale także z urzędu niezależnie od tych granic, w celu stwierdzenia, czy utrzymanie w mocy orzeczenia nie będzie w sposób rażąco naruszać poczucia sprawiedliwości.

W realiach tej sprawy, Sąd Apelacyjny utrzymał w mocy zaskarżone orzeczenie, w zakresie rozstrzygnięcia zawartego w pkt. IX sentencji wyroku Sądu Okręgowego w Świdnicy o zastosowaniu wobec oskarżonego środka zabezpieczającego w postaci terapii seksuologicznej, pomimo tego, że zapadło ono z rażącym naruszeniem przepisów prawa procesowego, tj. art. 354 a § 1 i § 2 k.p.k. Jak wynika bowiem z treści przepisu art. 354 a § 1 pkt 3 k.p.k. sąd w sprawach osób z zaburzeniami preferencji seksualnych wysłuchuje zarówno biegłego psychologa, jak i biegłych lekarzy psychiatrów, a także biegłego lekarza seksuologa lub biegłego psychologa seksuologa. Odstępuje od przeprowadzenia tych czynności tylko w przypadku wyrażenia przez sprawcę zgody na terapię, ale w sytuacji, której istnieją podstawy do orzeczenia takowej terapii. Sąd Okręgowy w Świdnicy natomiast wbrew obowiązkowi wynikającemu z treści wskazanych przepisów, zaniechał wysłuchania biegłych, którzy na etapie postępowania przygotowawczego sporządzili opinie pisemne. Skazany również nie wypowiedział się czy wyraża zgodę na stosowanie wobec niego terapii seksuologicznej. Słusznie na rozprawie kasacyjnej wskazał obrońca skazanego, że za wyrażenie zgody na terapię nie można uznać stwierdzenia skazanego D. G. na rozprawie apelacyjnej cyt. „proszę o umieszczenie mnie w zakładzie psychiatrycznym, nie panuję na swoimi emocjami” (vide k. 484). Zgodzić należy się ze skarżącym, że w przypadku zastosowanego wobec skazanego środka zabezpieczającego koniecznym było ustalenie czy istnieje zagrożenie „ponownym” popełnieniem przez sprawcę czynu zabronionego (art. 93 b § 1 k.k.). Orzekanie środków zabezpieczających opiera się bowiem na ustaleniu potencjalnego popełnienia przez sprawcę przestępstwa, z którą związana jest kolejna zasada, a mianowicie obowiązek odstąpienia od stosowania środka zabezpieczającego, gdy upada przesłanka jego stosowania, co wynika z art. 93 b § 2 k.k.

Tymczasem – ani z pisemnej opinii biegłego seksuologa, biegłych psychiatrów – okoliczność ta nie wynika, co więcej nie wynika również z ustaleń przyjętych przez sąd I instancji, który w sposób lakoniczny wypowiedział się o potrzebie zastosowania środka zabezpieczającego odwołując się jak to ujął „do ustaleń przez pryzmat opinii seksuologicznej”. Rację ma również Prokurator Generalny, że z opinii seksuologicznej również nie wynika w sposób jednoznaczny, że skazany cierpi na zaburzenia preferencji seksualnych, skoro badanie to nie wykazało, a stwierdzenie tej okoliczności związane jest ustaleniami dowodowymi związane ze sprawstwem skazanego. Z treści bowiem opinii seksuologicznej wynika, że „badanie oskarżonego” nie wykazało wystąpienia u niego chorobowych zaburzeń kontroli i zaspokojenia popędu płciowego. Zatem i z tych chociażby względów zachodziła konieczność wysłuchania biegłych wskazanych specjalności celem ustalenia czy w stosunku do tego skazanego zachodzi prawdopodobieństwo popełnienia przestępstwa, a przede wszystkim czy cierpi on na zaburzenia preferencji seksualnych, o których mowa w art. 93 c pkt 3 k.k. – czego nie dostrzegł Sąd Apelacyjny we Wrocławiu

Sąd Najwyższy stwierdzając zatem, że zaistniałe w sprawie uchybienie miało rażący charakter oraz w istotny sposób wpłynęło na treść orzeczenia, uchylił wyrok sądu II Instancji w części dot. rozstrzygnięcia o zastosowaniu wobec skazanego środka zabezpieczającego i sprawę w tym zakresie przekazał Sądowi Apelacyjnemu we Wrocławiu do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym. Sąd ten, przed ewentualnym odniesieniem się w trybie art. 437 § 1 k.p.k. w zw. z art. 440 k.p.k. do zastosowanego przez Sąd Okręgowy wobec skazanego środka zabezpieczającego w postaci terapii seksuologicznej prowadzonej pod nadzorem w warunkach ambulatoryjnych wysłucha powołanych już w sprawie biegłych psychiatrów, biegłego seksuologa oraz zasięgnie opinii biegłego psychologa i wyda stosowne rozstrzygnięcie.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy orzekł jak w części dyspozytywnej wyroku, zasądzając od Skarbu Państwa na rzecz obrońcy skazanego kwotę 1476 złotych (obejmującą 23 % VAT), tytułem wynagrodzenia za udzieloną z urzędu pomoc prawną skazanemu na rozprawie przed Sądem Najwyższym.

[J.J.]

[r.g.]

Małgorzata Bednarek

Igor Zgoliński

Antoni Bojańczyk